

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Melakhim]

[Sefer Melakhim]

Shelomoh ben Yitshak

5565 [1804/1805]

I

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9706)

ו (א) איינסט זאגטען דיא פראפע= טענשילער צו אלישע : זיה ! דער ארט , דען וויר איצט נעבען דיר בעוואהנען , איזט פֿיר אונס צו ענגע , (ב) לאַס' אונס דאָהער נאָך דעם ירדן געהען

ו (א) ויאמרו בני הנביאים אל־אלישע הנה־נא המקום אשר אנחנו יושבים שם לפניך צר ממנו : (ב) גלכה־נא עד־

באור

רשי הירדן

הקל . (רד"ק) . (כד) לא לבי הלך וכו' . רוצה לומר , לא הלך ממני לבי שיעלם ממני מה שעשית כאשר הפך איש מעל מרכבתו לקראתך , הוא נעמן , כי בוודאי אני יודע כל זה . (מלכ"ג) . ולקחת , ומשיבתא בלבך למקני . (הכשדי) .

אל העופל : תרגם יונתן לאתר כסי : ויקח מידם : מיד שני נערי נעמן : וישלח את החלשים . שלא יראה חותם אישע : (כו) העת לקחת את הכסף : להתעשר ולקחת ממונו בגדים חתים וגומר :

ו (א) צר ממנו , שהיו יושבים שם בדוחק , כל כך היו רבים התלמידים . ואמרו רבותינו ז"ל , כי כאשר גורש גחזי מלפני אלישע , אז רבו התלמידים , כי גחזי היה רע להם , והיו רבים יראים לבוא לפני אישע מפני רעת גחזי , שהיה רוצה אותם , וכשנפרד גחזי ממנו , רבו התלמידים , עד שזר המקום להם , שהיו יושבים בו מתחלה . (רד"ק) . (ב) ונקחה משם איש קורה אחת . כל אחד ממונו יקח קורה אחת . ונעשה וכו' .

ו (א) ויאמרו בני הנביאים כיסים שנעשו לו מסדר והולך רבותינו אמרו וכו'אן שהיה גיחזי רוצה התלמידים מלפניו וכשנפטר באו תלמידים רבים ונדחק המקום מהם : (ג) הוואל

רוצה לאמר , שיבנו מהקורות האלו בית או אהל

מכלל יופי

ה (א) הי' מלרע שלא כמשפט ובקצת ספרי' מלעיל : הי' גבור חיל מצורע , הי' גבור חיל ויהי מצורע : (ג) אחלו , פי' ר' יונה לשון תכלית כלומר תכלית שאפשר שיעיל לו ומה שזוכל לעשותו שיעמיד לפני הנביא , והכחון בעיני שיהיו מענין ויחל משה שהוא ענין תסנה ובקשה והאל"ף כוספת והוא שם בפלס אשרי ופי' תחנות אדני יהיו לפני הנביא : יאסף , כתרגומו יסי יתי' מסגירותי' : (ד) בזאת וכו'את , אין צכתוב זכר לנקבה , אבל בא בחסרון אמירה : (ו) וששה אלפי' זהב , כתרגומו ושיא אלפי' דכרין דדהב : (י) וטהר , ציווי במקום עמיד והוא כמו וטהרו וי' תיתסיר ר"ל כי רפואתו היא טהרתו : (יא) והניף ידו , כדרך המלחשים על המכה שמיניפים ידם עליהם : (יב) ארחץ , פי' ר' יונה הלא בכל יום אני רוחץ : (יג) אבי , כלומר קנין וגדול כמו האב שהוא קנין לבן וכת"י מרי : רחץ וטהר , פי' רחץ בשדך : (טז) ויפצר בו , ענין העברה על רנון האדם והכרח : (יח) בחשהחיותי , שם כי הוא מלעיל בשני פשטין יאמר ממנו השתחו' וכן בדרז"ל : (יט) כברת ארץ , פי' בו מיל בעדות ראוי' [וי"מ חלק מהארץ שהיא ככברה , והוא חלק הנעבד שסניב העיר] : (כ) ויאמר גחזי , בלבו : (כג) ויפריץ , ענין הפצר והוא הפוך מן ויפצר : ויזר , ענינו גניזת הכסף בכים : בשני חרטים , קשור בשני כיסי' וי"מ פלדסין וכן תרגם סדוינין פלדסין : (כד) העופל , כמו עופל ובחן מקום גבוה וי"מ לאתר כסי : (כו) לא לבי , פעמי' יסכר ה"ח התמי' ויובן מהענין [ורלב"ג פי' בניחותא לא הלך ממני לבי שיעלם ממני מה שעשית , ואפשר לפרש לא לבי הלך כי לא מלבי הי' : הפך ועומד : זתי' וכרמו' , כתרגומו ומשיבתא בלבך למקני זיתין וכרמין וכו' :

קעניג פאן ארם מיט ישראל קריג
 פיהרטע, אונד אין איינעם געהאלטנען
 קריגסראטה מיט זיינען שטאאטסבע-
 דיהנטען זיך אייסערטע: אן דעם אונד
 דעם ארט ווערדע איך מיין לאגער
 אויפֿשלאגען, (ט) האַ שיקטע דער
 מאן גאטטעס זאגלייך צום קעניג פאן
 ישראל, אונד לים איהם זאגען:
 היטע ריך, פאָר דיזעם אַרט פֿאַרבייאַ צו
 ציהען, דען ארם ליגען די אים הינטער-
 האַלט. (י) דער קעניג פאן ישראל
 זאנדטע קונדשאַפֿטער אויס נאָך דעם
 אַרט, פֿאַר וועלכעס דער געטטליכע
 מאן איהן וואַרנטע, אונד נאָהם זיך
 דאָפֿאַר אין אַכט. דים געשאַה ניכט
 איין אָדער צווייאַ מאַהל, (זאָנדערן
 עפֿטערס). (יא) ענדליך וואַרדע

(ח) וּמֶלֶךְ אֲרָם הָיָה גֹלְחָם
 בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּנְעַן אֶל-עַבְדָּיו לֵאמֹר
 אֶל-מְקוֹם פְּלֹנִי אֶלְמָנִי תַחֲנְתִּי:
 (ט) וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל-
 מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִשְׁמַר
 מֵעַבֵּר הַמְּקוֹם הַזֶּה כִּי-שֵׁם אֲרָם
 נִזְחָתִים: (י) וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
 אֶל-הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר-לוֹ אִישׁ-
 הָאֱלֹהִים וַהֲוִהִירָה וּנְשַׁמְרֵ-שֵׁם
 לֹא-אֶחָה וְלֹא שְׁתֵּים: (יא) וַיִּסְעַר
 לֵב

עפֿטערס). (יא) ענדליך וואַרדע
 באור רש"י דער

אותו במים. (רלכ"ג). (ח) אל מקום
 פלוגי אלמוני, רוצה לאמר, שכבר היה חונה
 במקום נעלם, כדי שלא ישמר מלך ישראל
 מעבר שם ויקחרו. והנה פלוגי מענין פלוג
 שהוא דבר מוכסה ונעלם, והוא כנזר מהשמות,
 מענין הכסתר וההעלם, והוא כנזר מהשמות,
 כאלו יאמר שלא ידובר מזה כלל כדי שלא יודע
 לאיש, או אפשר על זה הענין בעצמו, כי אלף
 אלמוני נזה המקום ישמש במקום עין כמו
 עלמוני, והוא ענין נעלם, וכזה משאנו
 הוראת שמו האותיות מזה הכד על זה הדרך.
 (הכ"ל). תחנותי. יחי בית משרתי (הכסדי).
 (ט) כי שם ארם נחתים. רוצה לאמר,
 שתשמור מעביר במקום ההוא, כי שם ארם
 נחתים, שהיה בו מלך ארם ועבדיו, בי שם
 ארם יורדים כמורד אשר שם להחבא, שלא
 תשמר מהם. והנה באור נחתים יורדים וכוונתם,
 ונשארה התיו בקנין כמו שנשארה התיו במלת נחתם
 שם נחת, בדרך שיעלם היותם שם. (מדברי רלכ"ג).
 (י) וישלח מלך ישראל, שלח
 מרגלים, לבקש את דברי הנביא, ולראות אם אמת דבר
 ונשמר שם, ונשמר שם כמו שהיה
 מזהירו הנביא. (ד"ק). לא אחת ולא שתיים,
 לא פעם אחת לבדו ולא שתיים לבדו, לא
 פעמים רבות. וכמו שהיה איש אחד לאנוע בעונו
 (יהושע כ"ג), שפירשו לא גוע לבדו.
 (הכ"ל). (יא) ויסער לב מלך ארם. רוצה לאמר,
 לחסנו כי במשרתי איש, יגלה סתריו למלך ישראל.
 (רלכ"ג)

כף על המים: (ח) פלוגי אלמוני.
 כסי ועמור פלוגי לשון כי יפלא יתכסי.
 חלמוני מכלי שם שלא היה רוצה
 להתגלות: תחנתי. שם חחנה ואחרוב
 את מלך ישראל או את גדודיו העוזרים
 לשלול בארצי דרך אותו המקום:
 (ט) מעבר המקום הזה. מלכת שם:
 נחתים. חונים: (י) וישלח מלך
 ישראל. היה שול' ורוחם אם אמת הוא:
 והזהירו. שהזהירו איש האשים מעבור
 שם: לא אחת ולא שתיים. עשה לוכך
 כי אם פעמי רבות: (יא) על הדב' הזה.
 מי

עפֿנעטע דיא אויגען דעם בעדיהנטען ,
 אונד ער זאָה דען בערג פֿאַלל פֿייריגער
 וואָגען אונד פֿפֿערדע אום אלישע הער .
 (יח) זיא (דיא זירער) קאַמען נון צו
 איהם העראָב , דאָ פֿלעהטע אלישע
 צום עוויגען : שלאָגע דאָך דיזע לייטע
 מיט בלינדעהייט ! אונד דער עוויגע שלוג
 זיא מיט בלינדעהייט , וויא אלישע
 פֿערלאַנגטע . (יט) נון זאָגטע אלישע
 צו איהגען : דאָ אַזיט ניכט דער רעכטע
 וועג אונד ניכט דיא רעכטע שטאַרט ,
 פֿאַלגעט נור מיר נאָך , איך ווערדע אייך
 צו דעם מאַננע פֿיהרען , דען איהר
 זוכעט ; אונד ער פֿיהרטע זיא נאָך
 שמרון . (כ) אַלס זיא דאָ אַנגעקאַממען
 וואָרען , בעטעטע אלישע : אָ עוויגער !
 עפֿנע דאָך דיזען דיא אויגען , דאָס זיא
 זעהען ! דער עוויגע עפֿנעטע איהרע
 אויגען , אונד זיא זאָהען , דאָס זיא זיך
 אין שמרון בעפֿאַנדען . (כא) דער קעניג
 פֿאַן ישׂראל אַבער זאָגטע צו אלישע ,
 אַלס ער זיא זאָה : מיין פֿאַטער ! זאָלל
 איך זיא טאַרט שלאָגען לאַססען ? —
 (כב) יענער אַנטוואַרטעטע : ניין , דוא
 זאָללסט איהגען ניכטס טהון ; שלעגסט
 דוא

באור

הוא . הי"ב הוא . (הכסדי) . (יח) וירדו
 אליו וגו' . רוצה לאמר , כי בעת שהיו יורדים
 אל אלישע לתפשו , התפלל אלישע אל ה' שיכה
 אותם בסכודים , בדרך שלא יראו היטב , וזוה
 האופן כדמה להם , שהעיו' שהלכו שם לא היתה
 העיר שהיו מנבאים , והיה אפשר זה לפי
 מחשבתם , כי כלילה הלכו שם . ויתכן
 שבזמנם לאלישע שאלו לו האם העיר שהם בה
 היא דותן , וענם לא , כי טעיתם בדרך , ולא
 זו העיר אשר אלישע בה , כי כנר הלך לעיר
 אחרת , או הכרזו בו , ולא זו העיר היא דותן .
 (כא) האכה אכה אבי , המקטול אקטול
 רבי

יהוה את־עיני הנער וירא והנה
 דהר מלא סוסים ורכב איש
 סביבת אלישע : (יח) וירדו אליו
 ויתפלל אלישע אל־יהוה ויאמר
 הֲדָנָא אֶת־הַגּוֹי־הַזֶּה בְּסַנּוּרִים
 ויכם בְּסַנּוּרִים כְּדַבֵּר אֱלִישָׁע :
 (יט) ויאמר אֱלֹהִים אֱלִישָׁע לֹא־
 זָרָה הַדֶּרֶךְ וְלֹא זֶה הָעִיר לְכוּ
 אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֶתְכֶם אֶל־הָאִישׁ
 אֲשֶׁר הַתְּבַקְשׁוּן וַיֵּלֶךְ אֹתָם
 שְׁמֵרוֹנָה : (כ) וַיְהִי כִּכְאֵם
 שְׁמֵרוֹן וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע יְהוָה פִּקַּח
 אֶת־עֵינַי אֵלֶיהָ וַיִּרְאוּ וַיִּפְקַח יְהוָה
 אֶת־עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה בְּתוֹךְ
 שְׁמֵרוֹן : (כא) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־
 יִשְׂרָאֵל אֶל־אֱלִישָׁע פֶּרְאֲתוֹ
 אֹתָם הֲאֵכָה אֵכָה אָבִי :
 (כב) וַיֹּאמֶר לֹא הֵכָה הָאִישׁ

שביח רש"י

(יח) ויאמר הך נח וגו' . על הקללה
 לא הזכיר את השם חבל על הפקידה
 הזכיר את השם על שתיקן על של נער
 ועל של גדוד : סנורים . חולי של שמוון
 רוחם וחיונו יודע מה הוא רוחם :
 (יט) ולא זה העיר . שהנביא בתוכה
 וחמת אומר להם שכבר יצא מומנה :
 (כב) האשר
 (כא) האכה אכה אבי , המקטול אקטול
 רבי

דניאל קרי

בשמינים כסף ורבע היקב
 חרייונים בהמשה כסף: (כו) ויהי
 מלך ישראל עבר על החמה
 ואשה צעקה אליו לאמר הושיעה
 אדני המלך: (כו) ויאמר אל-
 יושעך יהיה מאין אושיעך המן-
 הגרן או מן היקב: (כח) ויאמר-
 לה המלך מה לך ותאמר
 האשה הזאת אמרה אלי תני
 את בנגד ונאכלנו היום ואת בני
 נאכל מחר: (כט) ונבשל את-
 בני ונאכלהו ויאמר אליה ביום
 האחר תני את בנגד ונאכלנו
 ותחבא את בנה: (ל) ויהי
 כשמע המלך את דברי האשה
 ויקרע את בגדיו והוא עבר על-

עזעלסקאפף אכטציג זילבערשטיקע ,
 אונד איין פירטעל קב טויבענמיסט
 פֿינף זילבערשטיקע גאלט . (כו) אלס
 נון איינמאהל דער קעניג פֿאן ישראל
 איבער דיא שטאדטמויער גינג ,
 יאמערטע איינע פֿרויא , אונד שפראך
 צואיהם: הילף מיין קעניגליכער הערר!
 (כו) ער זאגטע: דער עוויגע הילפט
 דיר ניכט , וואָדער זאלל איך דיר
 העלפֿען ? עטוואַ פֿאן דער טעננע ,
 אָדער פֿאן דער קעלטער הער ? —
 (כח) וואָס איזט דיר דען ? פֿוהר דער
 קעניג פֿאַרט , זיא זאגטע: דיזע פֿרויא
 היר שפראך נייליך צו מיר , גיב
 דיינען זאָהן הער , וויר וואָללען איהן
 הייטע פֿערצעהרען , דאָפֿיר וואָללען
 וויר מאָרגען מיינען זאָהן עססען .
 (כט) וויר האָבען נון מיינן זאָהן
 געקאָכט, אונד אויפֿגעגעססען! אלס איך
 אָבער אם אנדערן טאָג צו איהר זאָגטע ,
 נון מעהר גיב דיינען זאָהן הער , דאָס
 וויר אידען עססען , זאָ פֿערבאָרג זיא
 אידען . (ל) אלס דער קעניג דיא
 וואָרטע דיזער פֿרויא הערטע , צעררים

החמה

ער זיינע קליידער , אונד גינג איבער דיא שטאדט

באור

רשי

היונים: (כו) הושיעה המלך .
 כסבור ששואת מזונות: (כט) ותחבוא
 את בנה . מתורונה לאוכלו לצדה:
 (ל) וירא העם . דרך הקרע ללבוש את

לרוב השחת האויבים יכול הארץ, היוגרנירי
 הזרעים נמנחים מאוד צחון, והיו היונים
 אוכלים מהם לשזבע, ומרוב אכלם מהם, היו
 נמנחים מהזרעים ההם קנת בנאותם, כי
 לא יוכלו לעכל כל הכמות ההוא . עכ"ל:
 (כו) ואשה צעקה אליו . ואתתא קבלא

השק

קדמיהי . [הכשדי] . (כו) אל יושעך ה' וגו' . הכה חשב המלך, שהאשה שואלת מזונות ממנו
 ולכן השיב לה: מאחר שכלתה אלינו הרעה מן השמים, למות ברעב, מאין אתן לך לחיות?
 אם ה', המושיע האמיתי, לא יושיע לך, איך אושיעך אנכי? — (כח) ויאמר לה המלך
 מה לך . אחר שחקה רוח המלך מעט מחרת נפשו, שב לשאל את האשה על אדות בקשתה ממנו .
 (ל) והוא עבר על החמה . מסדר הטעמים הפריד המלות האלה בטעם אמתו, שהוא
 מפסיק גדול, ועל פיו מתורגם אשכנזי . השק על בשרו מבית, כי היה סגור שק תחת כל בגדיו

הס
 רח
 רח
 המ
 המ
 הק
 יורו
 המו
 חתו
 וחכ
 (לג)

מאת יהודה מה אוחיל ליהודה
עוד :

ז (א) ויאמר אלישע שמעו
דבר יהודה כה אמר יהודה
כעת מחר סאה סלת בשקל
וסאתים שערים בשקל בשער
שמרון : (ב) ויען השליש אשר
למלך נשען על ידו את איש
האלהים ויאמר הנה יהודה עשה
ארבות בשמים היהיה הדבר
הזה ויאמר הנכה ראה בעיניך

פאם עוויגען הער , וואס זאלל איך
פערנער אויף איהן האפפען ?
ז (א) אלישע אבער אנטווארטעטע :
זא הערעט דעם עוויגען ווארט !
מארגען אום דיזע צייט , שפריכט דער
עוויגע , ווירד איין סאה פיינעס מעהל
אום איין שקל , אונד צווייא סאה
גערשטען עכענפאללס אום איין שקל
אן שמרון'ס טהאר צו דואכען זיין .
(ב) דער אבערסטע , דער דען קעניג
שמעטס בעגלייטעטע , זאגטע הירוויף צו
דעם געטטליכען מאננע : ווען אויך דער
עוויגע געטריידע פאם היממעל רעגנען
ליסע , ווירדע דים מעגליך זיין ? יענער
ערווידערטע : דואווירסט עם מיט דיינען
אויגען

ומשם

רשי

באור

כ"ח י"ג) : מה אוחיל לה' עוד . להוסיע
הלא לא יועיל :
ז (ג) וארבעה

לה' עוד , כלומר , מה אקוה לה' עוד , ומה
אקוה לו , מה יועילני אחרי זאת הרעה .
ויוכתן תרגם מה אנלי , תרגם אוחיל כמו
אחלה . [הכ"ל]

ז (א) שמעו דבר ה' . קנילו פתגמא דה' . (הכסדי) . (ב) אשר למלך נשען
על ידו . השליש ההוא היה מלווה את המלך בכל מקום , כדרך השומרים אשר
למלכים

מ כ ל ל י ו פ י

ז (א) צר ממנו , ענין הדחק והוא תאר : (ה) ואח הנרזל , בא עם הפועל אוועס
הנרזל כפל אל המים הקורה ובפי' אין מלת את נופלת על הפועל כאשר חסנו רבים ופי'
ואת הנרזל ועם , הקורה עם הנרזל כפל במים : (ו) ויקצב , ויכרת : (ח) פלוני , המקום
המכוסה שמו אלל הזוכר יאמרו עליו פלוני ואע"פ שהוא ידוע אלל הזוכר אותו ואינו רוצה לקרותו
בשמו יאמר עליו פלוני : אלמוני , בשרש אלס כתב המקום שלא נזכר שמו אמרו עליו זה השם
מענין שכול ואלמון , ויתכן לומר כי לא על המקום רק על בעל המקום יאמר כן [וי"א כי אלמוני
כמו עלמוני כי אותיות אהת"ע מתחלפות ופירושו נעלם] : תחנתי , שם והאחד תחנות :
(ט) נחמים , מן הנחת ה' גבוריך ושרשו נחת : (יא) ויסער , הי' מכתער על זה הדבר
כי הי' מגלה מסתריו : (יג) איבה , אנה : (יט) לא זה הדרך , לזכר : ולא זה העיר , נקולס
לנקבה : (כג) ויכרה ענין אכילה : ולא יספו עוד , אינו רוצה לומר לעולם שהרי אומר
אח"כ ויקנון בן הדד אלל פי' באותו זמן : (כה) רביונים , [בשרש דג בשם הריק"ס כמו
שביונים הזרע שנזפק היוכס שהם עסי' למרחוק ואוכלי' הזרע ובאים אל קנסו והם מסמת הרעב
היו מוכיאים מה שנזפק ואוכלים] ר' יונה כתב כי היו משתמשים בנאות היונים להדלקת אש
מחמת חוסר ענים : (לב) בטרם , חסר ו' והיא יתירה במלת והוא אמה : (לג) אוחיל ,
אקוה לפי שכבר אוכלו' הנשים בשר בניהם :

773
י"ג
לעיו
אשר
בנש